

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Ik denk dat het eerlijk gezegd wel meevalt

Barbiers, Sjef

Citation

Barbiers, S. (2016). Ik denk dat het eerlijk gezegd wel meevalt. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 20-22). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213639>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213639>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

6. Ik denk dat het eerlijk gezegd wel meevalt

Sjef Barbiers, Universiteit Leiden

Op het eerste gezicht lijkt de constructie ‘Ik denk dat het **eerlijk gezegd** wel meevalt’ een verspreking. De bepaling ‘eerlijk gezegd’ staat in de bijzin maar kan alleen geïnterpreteerd worden in de hoofdzin. Nadere beschouwing leert echter dat dit geen verspreking is maar een syntaxis-semantiek-mismatch. Al bekend was het type mismatch waarbij een bepaling uit de bijzin in de hoofdzin staat, zoals *ook* in ‘Hij heeft gebeld maar ik denk **ook** dat hij komt’ (zie De Schepper et al. 2014). De omgekeerde mismatch zoals we die we vinden in de *eerlijk gezegd*-constructie was nog niet bekend.

Deze constructie is in omgangstaal heel gewoon, je vindt gemakkelijk voorbeelden op internet en moedertaalsprekers hebben er scherpe intuïties over. Vervang je ‘eerlijk gezegd’ bijvoorbeeld door een ander type bepaling, zoals *vaak*, dan vindt men deze ‘verspreking’ onmogelijk, de zin ‘Ik denk dat het vaak wel meevalt’ kan niet betekenen ‘Ik denk vaak dat het wel meevalt.’ De bepaling in deze constructie moet het perspectief van de spreker modifieren. Andere bepalingen die dat doen zijn *trouwens* en *overigens*. Gegeven deze conditie is het niet verrassend dat het onderwerp van de hoofdzin moet verwijzen naar de spreker. Met *ik* als onderwerp kan dat, met *hij* niet zoals in *‘Hij denkt dat het eerlijk gezegd wel meevalt’, behalve bij perspectiefwisseling in een narratieve context: ‘Jan maakte zich geen zorgen. Hij dacht dat het eerlijk gezegd wel meeviel.’ Hier wordt Jan in feite de ik-persoon.

Het werkwoord in de hoofdzin van deze constructie moet een brugwerkwoord zijn, dat is een werkwoord dat toestaat dat een zinsdeel uit de bijzin in de hoofdzin verschijnt, zoals in ‘Wie denk je dat zij ~~wie~~ ontmoette.’ Met niet-

Ik denk dat het eerlijk gezegd wel meevalt

brugwerkwoorden wordt de zin ongrammaticaal en oninterpreteerbaar: *‘Ik weet dat het eerlijk gezegd wel meevalt.’ Beide typen syntaxis-semantiek mismatch vereisen blijkbaar een brugwerkwoord, ‘Wie denk je dat zij ontmoette’ wordt immers ook slechter als we *denk* vervangen door *weet*. Met het brugwerkwoord *willen* is de constructie wel goed, maar dan met een ander type bepaling. Een voorbeeld van internet is: ‘Ik wil dat je **per se** pumps aandoet die dag.’

Ook in de omgekeerde constructie, als een bepaling in de hoofdzin staat maar wordt geïnterpreteerd in de bijzin, bepaalt het type brugwerkwoord met welk type bepalingen de constructie mogelijk is. Zo vinden we op internet zinnen als ‘Ik wil **weer** dat je van me houdt’ in de betekenis ‘Ik wil dat je weer van me houdt.’ Als we de bepaling *weer* combineren met *denken* krijgen we geen mismatch. De zin ‘Ik denk weer dat je van me houdt’ kan niet betekenen ‘Ik denk dat je weer van me houdt.’ Vervangen we *weer* door een ander type bepaling, bijvoorbeeld *ook*, dan kan het weer wel, zoals we hierboven hebben gezien.

De *eerlijk gezegd*-constructie komt ook in het Duits en het Engels voor en naar het zich laat aanzien onder dezelfde condities, al moet dat nog uitvoeriger onderzocht worden. Om te begrijpen waarom de condities zijn zoals ze zijn, hebben we een theorie nodig over de relatieve plaatsing van bijwoordelijke bepalingen en hun wisselwerking met werkwoorden. Een goede basis voor zo’n theorie is Cinque (1999), zoals ik in Barbiers (2015) heb geprobeerd te laten zien.

Referenties

Barbiers, S. (2015). What I think is not what I want. Lezing UiL OTS Colloquium, Universiteit Utrecht, 17 december 2015.

Ik denk dat het eerlijk gezegd wel meevalt

Cinque, G. (1999). *Adverbs and Functional Heads. A cross-linguistic perspective*. New York/Oxford: Oxford University Press.

Schepper, K. de, G. van Bergen, S. Lestrade & W. Stoop (2014). Prag-raising versus Neg-raising. *Nederlandse Taalkunde* 19, 105-115.